

**TRAINING EXAMINERS TO CHECK THE OPEN PART
OF THE EXTERNAL INDEPENDENT EVALUATION TEST
IN UKRAINIAN LANGUAGE AND LITERATURE:
“TEACHER TRAINING” ISSUES**

Abstract

The article analyses a number of issues arising when training examiners to check the open part of the External Independent Evaluation (EIE) test in Ukrainian language and literature (examinee's own statement), given specific features of work with experienced teachers and university professors. Stressed is the importance of designing a unified all-Ukrainian approach to work with the assessment framework. Certain issues arising when training examiners are highlighted and ways to overcome them are outlined. The above issues are related to the specifics of the format of the examinee's own statement as a separate type of written work. The specifics of the structure- and criteria-based approach to evaluating the open part of the EIE test in Ukrainian language and literature are outlined; a generalized overview of the issues that arise during the work of examiners according to the assessment framework for each criterion is presented. The importance and effectiveness of seminars for EIE examiners as an effective form of "teacher training" is stressed.

Key words: adult education, examinee's own statement, external independent evaluation, Ukrainian language and literature.

Г. Ф. Пономарьова

**РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
УКРАЇНИ НА РУБЕЖІ СТОЛІТЬ:
ЧИННИКИ, ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Сучасне українське суспільство потребує самодостатньої, інтелектуально і технологічно здатної підтримувати і розвивати свій освітній рівень упродовж життя для забезпечення належного рівня професійної діяльності й особистісної самореалізації.

З набуттям незалежності Україною 1991 року розвиток системи підвищення кваліфікації, зокрема науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, був пов'язаний з її демократизацією, гуманізацією та поступовою децентралізацією, формуванням законодавчої бази. Серед негараздів, що супроводжували цей процес, слід назвати нестабільне фінансування, міграцію науково-педагогічних працівників, низький рівень інноваційності у підходах до організації і змісту підвищення кваліфікації тощо.

Після прийняття Закону України «Про освіту» (1991) та Державної національної програми «Освіта» (Україна XXI століття) (1992) розпочато реформування механізмів управління системою підвищення кваліфікації ЗВО через «перехід від державного до державно-громадського управління; чітке розмежування функцій між центральними, регіональними і місцевими органами управління» [1]. Зокрема, у Програмі було виокремлено післядипломну освіту, яка, по-суті, є основою освіти дорослих і покликана організувати цілеспрямоване управління щодо забезпечення поглиблення їх професійних знань і вмінь за обраною спеціальністю, здобуття нової кваліфікації, наукового ступеня, отримання нового фаху на основі вже наявного освітнього рівня чи досвіду роботи.

Уперше на державному рівні було наголошено на важливості відкритості освіти і науки для міжнародної спільноти, було підписано низку міжурядових угод про співробітництво у сфері освіти, взаємне визначення документів тощо.

У 90-х роках XX століття здійснюється інституційне оформлення нормативно-правової бази системи підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти:

статтею 48 Закону України «Про освіту» визначено заклади післядипломної освіти; закладено підвалини для безперервного підвищення кваліфікаційного і освітнього рівнів; прийнято Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність», який урізноманітнює можливі види і форми підготовки, підвищення фахового рівня та перепідготовки кадрів.

Разом з тим, дослідники (В. Олійник, В. Равадовський, І. Яхуно та інші) [6; 9, с. 9-16] наголошували на необхідності урізноманітнення програм, термінів і періодичності курсів, семінарів, практичних занять тощо з урахування потреб і запитів замовників.

Значним поштовхом у формування нормативно-правової бази для розвитку системи підвищення науково-педагогічних працівників стало «Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів» 1999 року [2]. У результаті набули стрімкого розвитку аспірантури і докторантури як організаційні структурні форми системи підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників. Однак, спостерігалась і міграція науково-педагогічних працівників за кордон (рис. 1) та зниження мотивації науково-педагогічних працівників до підвищення власної кваліфікації.

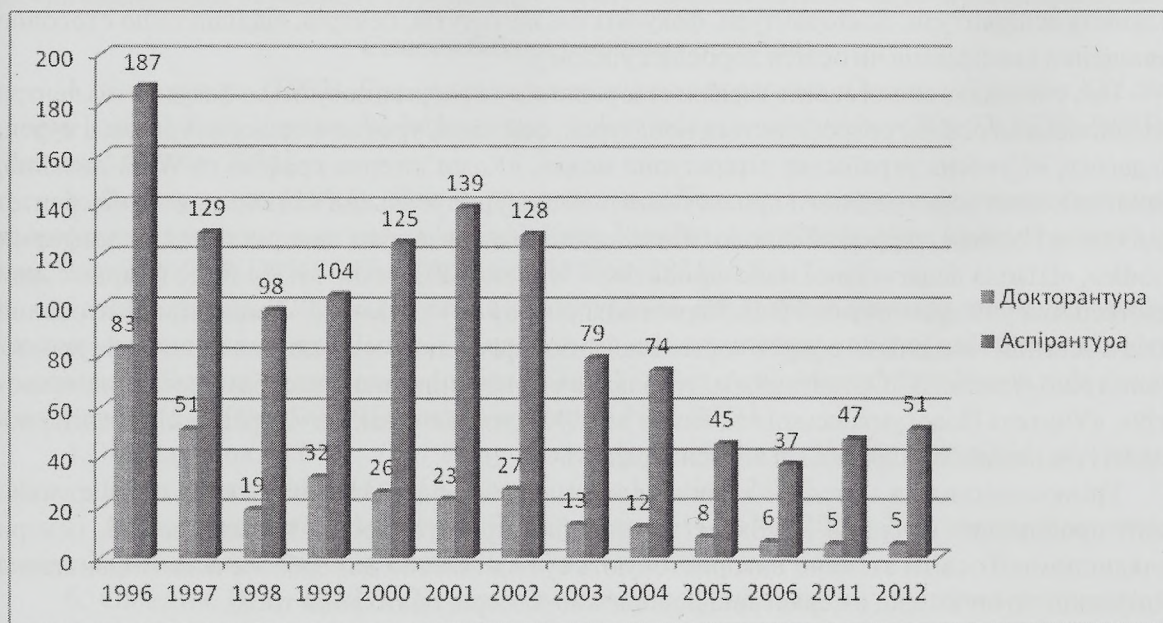

Рис. 1. Кількість науково-педагогічних працівників, які мігрували за кордон

Зазначені факти підтверджують у своїх дослідженнях М. Романюк, І. Світяшук, З. Смутчак, С. Стадний [7, с.134-141; 8].

На початку XXI століття інтенсивно здійснюється вдосконалення нормативно-правової бази системи освіти і, зокрема, системи підвищення кваліфікації у ЗВО; відбувається децентралізація управління підвищенням кваліфікації; упроваджуються нові організаційні форми у системі підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників; підвищення кваліфікації набуває нового змісту і характеру у результаті розвитку інноваційної діяльності ЗВО у цій сфері; диверсифікуються джерела фінансування системи підвищення кваліфікації; виявляються ознаки інтернаціоналізації в системі підвищення кваліфікації у ЗВО як один із наслідків входження України в європейські і світову освітню спільноти.

У прийнятій в цей період Національній доктрині розвитку освіти України визначаються напрями розвитку безперервності освіти шляхом забезпечення наступності змісту та координації освітньої діяльності на різних ступенях освіти з урахуванням світових та європейських тенденцій розвитку освітньої галузі.

Постановою Кабінету Міністрів України від 23.09.2009 р. «Питання стажування аспірантів, докторантів, наукових і науково-педагогічних працівників у провідних вищих навчальних

зкладах та наукових установ в Україні і за кордоном» передбачено джерела фінансування і порядок підвищення кваліфікації, гарантії і компенсації стажистам. Це, однозначно, сприяло зростанню мотивації до підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти [3].

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні, упровадженій Указом Президента України 25.06.2013 року, зазначено про необхідність поліпшення освіти дорослих, діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти, відповідних структурних підрозділів закладів вищої освіти, що здійснюють перепідготовку та підвищення кваліфікації педагогів.

Разом з тим, у «Білій книзі національної освіти України» наголошувалось на зниженні кадрового потенціалу в Україні порівняно з розвинутими країнами [5]. Назріла потреба в ухвалі нової редакції Закону України «Про вищу освіту», який і визначав нові вимоги до якості освіти та напрямам підготовки конкурентоспроможних працівників, здатних забезпечити інноваційний розвиток країни [4].

У цілому ж на початку XXI століття система підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти характеризується тенденцією до оновлення, що охопило діяльність аспірантури, докторантури, факультетів, інститутів, центрів, відділів тощо стосовно підвищення кваліфікації чи освіти дорослих у цілому.

Так, у закладах вищої освіти України створюються та реорганізуються факультети і центри післядипломної освіти, розробляються нові курси, семінари, тренінги тощо, наприклад, курси: «Педагог», «Сучасна українська літературна мова», «Комп'ютерна графіка та WEB-дизайн», тренінг «Основи інвестиційного проектування» тощо (Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара); курси «Технології дистанційного навчання з використанням платформи Moodle», «Школа педагогічної майстерності», «Основи WEB-технологій» тощо (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна); програми стажування: «Гендерноорієнтований підхід в освітній і соціальній сфері», «організація кооперативного навчання на заняттях іноземної мови» тощо, тренінги «Організація контролю та оцінювання знань засобами хмарних технологій», «Учитель Нової української школи» та інші (Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» харківської обласної ради»).

Урізноманітнилися методи навчання у системі підвищення кваліфікації: case-study, коучинг, аналіз проблемних ситуацій, вебквести, розробки проєктів тощо. Заклади освіти, центри післядипломної освіти активно використовують сучасні засоби для забезпечення підвищення кваліфікації: комп'ютери, інтерактивні дошки, web-камери, диктофони тощо.

Безперечно позитивним для системи освіти дорослих України є розвиток міжнародної академічної мобільності, зокрема участь у міжнародних освітніх програмах: «TEMPUS», «Еразмус + Жан-Моне», «DAAD» та інші. Заклади освіти укладають міжнародні угоди, що передбачають обмін викладачами, стажування, проведення наукових досліджень, конференцій тощо.

Однак, узагальнюючи аналіз праць науковці, які аналізували розвиток системи підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, зокрема педагогічних закладів вищої освіти, зазначають про низку проблем, що супроводжують цей процес:

1. Не закінчилось подолання ідеологізації суспільства, наслідків авторитарної педагогіки та жорсткої централізації управлінських процесів в освіті.
2. Низький рівень фінансування системи освіти дорослих.
3. Недостатня мотивація науково-педагогічних працівників до підвищення кваліфікації.
4. Незавершеність формування сучасної матеріальної бази закладів вищої освіти відповідно до вимог інформаційного суспільства.
5. Недостатня кількість кадрів для організації інноваційного навчання тих, хто підвищує кваліфікацію.

Таким чином, узагальнюючи аналіз розвитку системи підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, заклад вищої освіти дозволив визначити такі чинники, тенденції та перспективи цього процесу.

Чинники: недостатньо збалансована політика України, зокрема у сфері освіти; стабілізація зовнішньополітичних зв'язків; поступове підвищення мотивації науково-педагогічних працівників до вдосконалення власної кваліфікації; розвиток нормативно-правової бази підвищення кваліфікації; розвиток інституцій, що забезпечують підвищення кваліфікації (аспірантура, докторантура, спеціальні підрозділи ЗВО тощо).

Тенденції: спрямованість політики уряду України на вдосконалення національної системи підвищення кваліфікації ЗВО; посилення наукового та освітнього міжнародного співробітництва, зокрема у сфері освіти; зростання державного матеріального та соціального забезпечення системи підвищення кваліфікації; відносна міграція науково-педагогічних працівників; розширення програм академічної мобільності науково-педагогічних працівників; урізноманітнення форм, методів і засобів навчання в організації освіти дорослих.

Перспективи розвитку системи підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників ми пов'язуємо з розробкою стратегії інноваційного розвитку системи підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, удосконаленням управлінських механізмів стосовно підвищення кваліфікації, осучаснення організацій і змісту навчання науково-педагогічних працівників.

Список бібліографічних посилань

1. Rada.gov.ua, (1993). *Про державну національну програму «Освіта» (Україна XXI століття)* [online]. Київ, Україна. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text> [Accessed 15 Nov. 2021].

2. Rada.gov.ua, (1993). *Про затвердження Положення про підготовку науково-педагогічних і педагогічних кадрів* [online]. Київ, Україна. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/309-99-%D0%BF#Text> [Accessed 15 Nov. 2021].

3. Rada.gov.ua, (2009). *Питання стажування аспірантів, докторантів, наукових і науково-педагогічних працівників у провідних вищих навчальних закладах та наукових установах в Україні і за кордоном* [online]. Київ, Україна. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1015-2009-%D0%BF#Text> [Accessed 15 Nov. 2021].

4. Rada.gov.ua, (2014). *Про вищу освіту* [online]. Київ, Україна. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [Accessed 15 Nov. 2021].

5. Алексеенко, Т. Ф., Аніщенко, В. М., Балл, Г. О. та ін. (2010). *Біла книга національної освіти України*. Київ. Інформ. системи, 342 с.

6. Олійник, В. В. (2004). *Теоретико-методологічні засади управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти*. Д-р пед. наук : 13.00.01. Київ.

7. Романюк, М. Д., Смутчак, З. В. (2017). Міграція наукових кадрів та заходи її зменшення з метою збереження інтелектуального потенціалу України. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*, вип. 31, с.134–141.

8. Світящук, І., Стадний, Є. (2014) *Академічна міграція*. Available at: https://cedos.org.ua/system/attachments/files/000/000/050/original/AcademicMigration_CSR.pdf?1404815631 [Accessed 15 Nov. 2021].

9. Яхуно, І. Р., Равадовський, В. П. (1995). Післядипломна освіта педкадрів: протиріччя, проблеми і тенденції. В: *Шляхи розвитку та вдосконалення системи післядипломної освіти*. Київ, ч. 2, с. 9–10.

References

1. Rada.gov.ua, (1993). *About the state National Program “Education” (Ukraine of the XXI century)* [online]. Kyiv, Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text> [Accessed 15 Nov. 2021].

2. Rada.gov.ua, (1993). *On approval of the regulations on the training of scientific and pedagogical staff* [online]. Kyiv, Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/309-99-%D0%BF#Text> [Accessed 15 Nov. 2021].

3. Rada.gov.ua, (2009). *Issues of internship of postgraduates, doctoral students, scientific and pedagogical staff in leading higher educational establishments and scientific institutions in Ukraine*

and abroad [online]. Kyiv, Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1015-2009-%D0%BF#Text> [Accessed 15 Nov. 2021].

4. Rada.gov.ua, (2014). *On higher education* [online]. Kyiv, Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [Accessed 15 Nov. 2021].

5. Aleksieienko, T. F., Anishchenko, V. M., Ball, G. O. et al. (2010). *White book of National Education of Ukraine*. Kyiv: Information systems, 342 p.

6. Oliinyk, V. V. (2004). *Theoretical and methodological foundations of management of refresher course for pedagogical staff of vocational education. Ph.D. thesis: 13.00.00*. Kyiv.

7. Romaniuk, M. D., Smutchak, Z. V. (2017). Migration of scientific personnel and measures to reduce it in order to preserve the intellectual potential of Ukraine. *Academic studies of Kirovohrad national technical university. Economic sciences*, iss. 31, pp. 134–141.

8. Svitashchuk, I., Stadnyi, E. (2014) *Academic migration*. Available at: https://cedos.org.ua/system/attachments/files/000/000/050/original/AcademicMigration_CSR.pdf?1404815631 [Accessed 15 Nov. 2021].

9. Yakhuno, I. R., Ravadovskyi, V. P. (1995). Postgraduate education of pedagogical staff: contradictions, problems and tendencies. In: *Ways to develop and improve the postgraduate education system*. Kyiv, part 2, pp. 9–10.

Halyna Ponomarova

DEVELOPMENT OF SYSTEM OF REFRESHER COURSE OF SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL STAFF OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS IN UKRAINE AT THE TURN OF THE CENTURY: FACTORS, TENDENCIES, PROBLEMS AND PROSPECTS

Abstract

The article highlights some issues related to the system of refresher course of scientific and pedagogical staff of higher educational establishments in Ukraine. The consideration is given both to the analysis of public funds and other regulatory documents that governed and determined the development of the system at the beginning of the 21st century, and to the scientific theory concerning the problem.

Through scientific generalization, some factors have been identified and characterized, the key tendencies have been set, the main problems have been introduced and the prospects for the development of the refresher course of scientific and pedagogical staff of higher educational establishments in Ukraine in the mentioned above chronological boundaries have been formulated. The experience of refresher course of scientific and pedagogical staff in some higher educational establishments of Ukraine is given.

Key words: the system of refresher course; scientific and pedagogical staff; factors; tendencies; problems; prospects.

О. І. Решетняк

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ ЯК ОРІЄНТИР ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Близько 30–40 років тому, здобуваючи професійну освіту, можна було впевнено планувати свою кар'єру на усе життя. Проте сучасний технологічний розвиток та скорочення життєвого циклу професій призвели до знецінювання класичної моделі освіти «школа-ЗВО», на зміну якої прийшла концепція *lifelong learning* – безперервне навчання протягом усього життя. Зміни, які відбуваються, демонструє зникнення не лише деяких спеціальностей – із величезною швидкістю змінюється структура професій, виникають нові професійні напрямки. Наприклад, на зміну звичайному маркетологу приходять нові фахівці SEO. Ця тенденція торкається не лише діджитал- та ІТ-спеціальностей. Так, вчителям та викладачам ЗВО необхідно освоювати нові